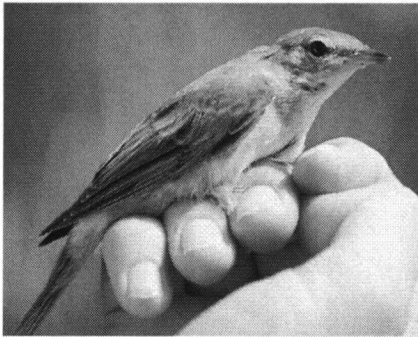

Even bijtanken voor een halve wereldreis

Deze septemberdag heeft nog voldoende warmte in petto. Op de vinkenbaan is het in de vroege morgenuren behalve warm ook behoorlijk druk, want heel wat gevederde zomergasten trekken stilaan in de richting van "het zuiden". Routinematig wordt de zoveelste Tuinfluiter uit een tijdelijke bewaarkist gehaald om van een ring te worden voorzien. Uiteraard geldt dat ook voor tientallen andere soorten.

Tuinfluiter in ringershand

Volgens protocol van het Vogeltrekstation ondergaat elke vogel de voorgeschreven meet- en weegprocedure. Deze Tuinfluiter is een eerste kalenderjaar, want de veren zijn vers, nauwelijks gesleten en in de snavelhoeken zijn nog restanten van de voertrand te zien. Het geslacht is niet vast te stellen, zoals dat bij veel vogels in de nazomer niet duidelijk kan. Hij of zij kwam uit het ei ergens in Noordwest Europa en al even onbestemd is het reisdoel ergens onder de Afrikaanse zon. Vleugellengte en vetgraad zijn gemeten en bekeken. Na geringd te zijn gaat de vogel los en vervolgt, na dit oponthoud, zijn reis.

Hoewel het de zoveelste Tuinfluiter is, die door je handen gaat, realiseer je je ineens wat zo'n kleine vogel van net aan twintig gram gewicht, allemaal door moet maken om in dat verre Afrika te belanden. Het zal wel iets met de warmte en wat hersenverweking te maken hebben, om daaraan ineens te denken.

De lichamelijke spanning, waaraan trekvogels bloot staan, is groot. Een wezenlijk probleem van trekvogels is om de brandstoftank gevuld te houden op de halve wereldreis van het noordelijk naar het zuidelijk halfrond. Om de reis naar de permanente zomer te kunnen vervolgen. Neem onze Tuinfluiter als voorbeeld. Hij broedt in onze contreien en brengt de winterdag door in gebieden beneden de Sahara. Daarop bereidt hij zich lang voor. Hij eet ruim voor hij op trektocht gaat tussen 25-35% meer dan voor zijn dagelijks voortbestaan nodig is. Hij overeet zich letterlijk (hyperfagie) en feitelijk doen alle trekvogels dat. Moeilijk verteerbare insecten worden daarbij vaak ingewisseld voor bessen, want

die bevatten veel koolhydraten en zijn daardoor makkelijk om te zetten in vet. Dat vet wordt opgeslagen net onder de huid over het lichaam verspreid, maar ook in spieren en organen.

Tuinfluiters zijn niet in staat om non-stop echt enorme afstanden te overbruggen, zodat ze regelmatig een pauze moeten inlassen na weer een paar honderd kilometer. Tijdens elke stop is het weer energie innemen, om het lichaamsvet aan te vullen. Dat dan weer wordt omgezet in brandstof voor de volgende etappe. De grote leegte van de Sahara vraagt, vanwege de bijna onmogelijkheid om daarin bij te tanken, een bijzondere vliegstrategie. Goed doorvoede, "opgevette", vogels, die op de etappe tussen Middellandse Zee en Sahara veel voedsel konden bemachtigen, beginnen meteen aan die monsteroversteek. De Tuinfluiter heeft daartoe zijn normale gewicht fors verhoogd en heeft wel 10-15 gram extra vet aan boord! Minder fortuinlijke, en dus lichtere vogels, zullen noodgedwongen ook in de Sahara tussenstops in moeten lassen en dat is niet zonder risico.

Niet alle kleine trekvogels vertrouwen uitsluitend op lichaamsvet en koolhydraten. De proteïne in maag en darmen kan ook worden vergroot en omgezet in vliegnergie. Wel moeten die vogels na een geslaagd afgelegde etappe intern weer "bijspijkeren". Maar energie is niet de enige uitdaging voor het kruisen van de grote zandbak: de Sahara. Uitdroging is een net zo bedreigende tegenstander. Daarom geven veel soorten de voorkeur aan het gebruik van lagere passaatwinden; gortdroog, maar wel snel de Sahara over. Dit in tegenstelling tot benutting van hogere, maar wel vochtiger winden. Om het uitdrogingsrisico nog verder te omzeilen vliegen de meeste vogels 's nachts en breiden hun vliegperiodes desnoods wat uit, wanneer de dagwind gunstig is. En dat is dan alleen de heenreis nog maar! De exodus waaraan wel 200, voornamelijk Europese soorten met, naar schatting, 500 miljoen individuen deelnemen. Ongeveer de helft brengt het er levend af!

Het filosoferen wordt abrupt afgebroken. De klink van de hutdeur wordt stevig geopend. De volgende lading te ringen vogels is uit de mistnetten gehaald en wordt de hut binnengebracht. Meteen terug in het hier en nu; "business as usual". Gewoon arbeiden om door het ringen een mogelijke bijdrage te leveren aan de vele nog onopgehelderde aspecten van de vogeltrek.

C. van Deursen